

bestämmelser i civillagförslaget, såsom om giftorätt, arfsrätt, testamentsrätt och om börd redan blifvit i gällande lag intagne, — det kunde vara för samhället vådligt att nu på en gång företaga den af motionären föreslagna kodifiering af lagen och jag befarar att ett bifall till Lag-Utskottets Utlåtande kunde anses innefatta ett godkännande af nämnda åsigt, hvilket åter möjligen kunde hafva till följd att lagförslagets kodifiering, såsom enligt Utskottets åsigt obehöflig och vådlig, blefve alldeles undanskjuten, samt man dessutom har sig bekant, att civil-lagförslagets pröfning utgör ett hos Justitie-departementet balanceradt ärende, får jag värdsamt hemställa:

att Riksdagen, förvissad derom att Kongl. Maj:t åt ifrågavarande viktiga ärende egnar nödig omsorg, förklarar att motionen ej till någon Riksdagens åtgärd föranleder.

af Herrar *Bovin* och *Rosenqvist*.

N:o 38.

Ank. till Riksd. Kansli d. 19 Febr. 1867, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändring i nu gällande lag angående åktenskapsförord, mannens målsmansrätt för hustrun och giftorätt i bo.

De ämnen, som genom nedan omförmälda motioner gjorts till föremål för Riksdagens pröfning, hafva med hvarandra sådan inre gemenskap, att Lag-Utskottet, hvars utlåtande öfver motionerna blifvit af Andra Kammaren infordradt, anser sig böra öfver dem på en gång sig yttra. Ty de grundsatser, som göra sig gällande beträffande den egendomsgemenskap emellan äkta makar, i lagen bör erkännas, måste ovilkorligen afses, då fråga uppstår, huru mannens målsmans- och förvaltningsrätt beträffande hustruns enskilda egendom skall bestämmas.

I sednare hänseendet har Herr *L. J. Hierta* (uti motionen N:o 57) sökt ådagalägga behöfligheten af ett lagstadgande, hvarigenom kunde förebyggas de missförhållanden och olyckor, hvilka inom familjelifvet ofta uppsode såsom en följd deraf, att mannen eger oinskränkt målsmansrätt öfver hustrun samt den egendom hon i boet infört; Och har motionären i anledning deraf, samt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad af Lag-Utskottet vid 1862—1863 årens riksdag blifvit föreslaget, hemställt, att 8 Kap. 1 § och 9 Kap. 1 § Giftermålsbalken måtte erhålla följande lydelse:

8 Kap. 1 §:

»Vilja man och qvinna, eller der hon under giftoman står, giftoman å hennes vägnar, göra äktenskapsförord; då skola de det skriftligen och med två vittnen upprätta, innan vigsel sker. Förord må göras om makarnes giftorätt, så ock om inskränkning i den rätt mannen, såsom hustruns målsman, tillkommer öfver sådan egendom, deri han ej eger giftorätt. Ej må förord göras till förfång för dem som bättre rätt till egendomen å den tid hafva. Äktenskapsförord skall öppet ingifvas till Rätten i den ort, der makarne hafva sitt bo och hemvist eller sätta sig neder att bo, i staden inom åttonde dagen och på landet å nästa ting sedan vigsel skett, och låte Rätten det i protokollet införas. Är vigsel å annan ort förrättad, och kan förthy den lagföljd ej ske, som nu föreskrifven är, då skall förord inom sagde tid hos Rätten i vigningsorten företes, och varde det, då makarne till böningsorten kommit, sist inom en månad i stad, och å landet vid det ting som näst efter tre månader infaller, till rätter domstol ingifvet, med bevis af Rätten i vigningsorten, att det der företedt varit. Är ej med förord så förfaret, som nu sagdt är, vare det kraftlöst. Hvar som begär, ege att hos Rätten undfå del af äktenskapsförord»;

och 9 Kap. 1 §:

»Sedan man och qvinna sammanvigde äro, då är han hennes rätte målsman, och eger söka och svara för henne der ej genom äktenskapsförord blifvit annorlunda bestämdt. Hustrun följer ock mannens stånd och vilkor.

Är genom äktenskapsförord viss egendom från mannens målsmanskap undantagen, och vill ej hustrun sjelf samma egendom förvalta eller är hon ej dertill lämplig; förordne Rätten god man att förvaltningen öfvertaga».

Herr *P. O. Hörnfeldt* åter, har (i motionen N:o 118) på skäl, som ofta varit upprepade, föreslagit, att den skilnad emellan ärfd och förvärfd fastighet, som ännu eger rum i fråga om giftorätt, men som beträffande testaments- och gåfvorätten af lagstiftningen numera öfvergifvits, måtte äfven i förra hänseendet upphöra, samt att följaktligen måtte å 10 Kap. 1 § Giftermålsbalken, med upphäfvande af öfriga stadganden i samma kapitel, gifvas följande lydelse:

»När man och hustru äro sammanvigde, då eger hvardera giftorätt till hälften i så väl den lösa som fasta egendomen i boet.»

Hvad nu först angår Herr Hiertas motion, hvilken, efter hvad Utskottet inhemtat, endast i så måtto afviker från ett af Lag-Utskottet vid ofvannämnda riksdag framställt men då icke af Rikets Ständer bifallet förslag, att i det nu föreliggande icke finnes den af Utskottet tillstyrkta föreskrift, att, der mannens målsmansrätt blifvit genom förord inskränkt, äfvensom då god man förordnats att förvalta hustruns egendom, kungörelse derom borde af Rätten utfärdas; så anser Utskottet samma motion icke egnad att tillfredsställa allmänna tänkesättet uti vårt land i fråga om den innerliga förening och gemensamhet, som genom äktenskapet inträder i afseende på alla de angelägenheter, hvilka röra de begge makarne, och hvarur, då endast den ene kan vara den styrande, mannens målsmanskap anses framgå såsom en otvungen följd. För den sålunda allmänt rådande uppfattningen af det inbördes förhållandet emellan akta makar skulle det vara sårande att såsom regel införa rättigheten att dela förvaltningen af de gemensamma angelägenheterna i tvänne och sålunda skapa, i stället för *ett* bo, två sådana; ett förhållande, som endast eger rum i sådana främmande länder, hvilkas lagstiftning uppspirat ur en helt annan rot än vår egen. Visserligen kan det icke jäfvas, att en högre regel bjuder lagstiftaren att söka förekomma, det mannen, då han är ovärdig att utöfva den rättighet, i allmänhet honom tillerkännes att råda öfver jemväl hustruns i boet införda förmögenhet, må kunna lättsinnigt och utan gagn alldeles förlösa denna; likasom det bör medgifvas, att boskildnadslagen icke visat sig tillräckligt verksam i sådant syfte. Men om det stadgande man vill sätta i stället för de förut gällande, skall vara antagligt, måste det antingen enligt inre nödvändighet eller med stöd af mera allmänt vunnin erfarenhet kunna visas vara verksamt emot de olägenheter man vill afhjelpa, något som Utskottet anser icke inträffa med det förevarande förslaget. En mans oförmåga att förvalta sin och hustruns egendom torde ofta lika litet kunna på förhand antagas som den vanligen obepröfvade kvinnans skicklighet till ett sådant bestyr; hvadan lika lätt kunde inträffa, att i fall, då som mest hade behöfts ett äktenskapsförord, detsamma vore försummadt, som att, der sådant med fördel kunnat umbäras, magt vore gifven en nyckfull eller herrsklysten hustru att hindra mannen från att förvalta och förkofra det gemensamma boet. Erfarenhetens vittnesbörd åter är, att, ehvad förord må vara gjordt, hustrun nästan aldrig kan motstå mannens begäran att genom underskrift å hans förbindelser ikläda sig ansvarighet för desamma.

Hvad särskildt beträffar innehållet af nu föreslagna stadgande, skulle detsamma, enligt Utskottets uppfattning, högst ofullständigt leda till det åsyftade målet, så länge i 11 Kap. 5 § Giftermålsbalken — hvars ändrande Utskottet saknar grundlagsenlig anledning att föreslå — kvarstode bestämmelser om sättet för betalningen af makarnes gäld. samt mannen enligt ordalydelsen af motionärens

förslag vore, änskönt han icke egde förvaltningen af hustruns enskilda egendom, likväl oförhindrad att belasta boet med gäld, till hvars betalande, jemlikt nämnda lagrum, äfven hustrun måste med sin enskilda egendom ansvara i förhållande till giftorätten i gemensam egendom och andel i bolaget.

Då således, äfven med antagande, att hustrun undgått att lemna sin underskrift å mannens förbindelser, icke skulle af hennes egendom kunna räddas mera, än som, enligt gällande lag, redan är undantaget från ansvarigheten för sådan skuld, som efter lag anses gemensam;

då dessutom ett förbehåll om rätt för hustrun att förvalta enskild egendom och använda afkomsten deraf i de flesta fall vore antingen obehöfligt, eftersom hon äfven nu, om hon så önskar och mannen dertill samtycker, kan handhafva denna förvaltning, eller ock utan all verkan, i händelse nemligen, oakadt förbehållet, mannen satte sig i besittning af förvaltningen, hvilken hustrun svårigen kunde frångå honom, med mindre hon begagnade sig antingen af sin rätt att söka boskilnad, derest förhållandena i öfrigt dertill gäfvade anledning, eller den föga mera behagliga och för enigheten i makarnes sammanlefnad säkerligen ganska vådliga utvägen att begära förordnande för en god man att öfvertaga förvaltningen af hennes egendom;

och då slutligen, efter bestämmelsen i det föreslagna 2 mom. af 1 § i 9 Kap. Giftermålsbalken, förvaltningen af hustruns enskilda egendom, äfven emot *begge* makarnes vilja, kunde, oakadt mannen vore fullt lämplig att egendomen förestå, varda öfverlemnad åt en god man; men en dylik inblandning af tredje person i makarnes hushållsangelägenheter ofelbart skulle verka störande äfven på öfriga förhållanden dem emellan;

får Utskottet, som jemväl delar den åsigt uti en reservation emot Utskottets vid ofvannämnda riksdag afgifna betänkande finnes uttalad, att nemligen en ändring i lagens stadganden om målsmansrätt för hustrun förutsätter en mera genomgripande förändring af åtskilliga andra delar af lagen, än att densamma på sätt nu blifvit föreslaget kan åstadkommas, vördsamt hemställa.

att omförmälda förslag icke må i dess närvarande skick bifallas.

Vidkommande åter Herr Hörnfeldts motion, hvilken går i alldeles motsatt riktning, i det motionären vill utsträcka egendoms-gemensamheten för äkta makar till den fastighet å landet, endera före äktenskapet egde, och hvilken, enligt nu gällande lag, är den makans enskilda tillhörighet, deri den andra ingen giftorätt eger; kan Utskottet ännu mindre understödja detta förslag, hvilket också, då det tillörene varit väckt, städse blifvit förkastadt; hvadan Utskottet anser sig endast behöfva åberopa hvad af ofvannämnda riksdags Lag-Utskott hufvudsakligen yttrades

till stöd för afslag å samme motionärs äfven då gjorda enahanda framställning och af alla fyra Riks-Stånden gillades.

Utskottet anförde nemligen ur Lagkomitéens motiver till dess förslag till civillag följande:

»När bolaget emellan makarne uppkommer, är det icke egentligen sjelfva de ömsesidiga insatserna, som böra sammanblandas, utan det är förkofringen, eller hvad under äktenskapet förvärfvas, som skall utgöra det samfällda boet. Man skulle kunna lämpa detta förhållande äfven till penningar eller annan lös egendom, som hvardera sidan vid äktenskapets början medförde, om det gäfves en möjlighet att med säkerhet urskilja beloppet deraf; men hvad angår fast egendom, vare sig å landet eller i stad, så kan för detta urskiljande ingen svårighet möta. Då man följaktligen måste låta ankomma på de bestämda formaliteter, under hvilka förord ega rum, huruvida hvad af hvardera maken enskildt i lös egendom införes, må kunna från samfälligheten afsöndras, är man deremot oförhindrad att bibehålla det ursprungliga förhållandet makarne emellan i afseende på fastighet. Genom det att man undantager viss egendom från samfälligheten, afskär man alla anspråk af ena makens skyldemän på sådan egendom, tillhörig den andra. Utan att misskänna makarnes egen höjelse att med hvarannan dela sin förmögenhet eller att gemensamt bibehålla den åt sina barn, bör man likväl betänka, att de svårligen med likgiltighet skulle kunna föreställa sig möjligheten, att deras egendom kunde omedelbarligen frångå dem sjelfva, för att öfverflyttas till personer i en annan slägt».

Utskottet fogade härtill den erinran, att grunden för den i gällande lag uppdragna skilnad i ifrågavarande hänseende mellan fastighet i stad och fastighet å landet syntes vara den af Lagkomitéen jemväl angifna, att lagstiftaren utgått från den synpunkt, att hus och tomt i städerna icke i allmänhet utgjorde borgarens redbaraste förmögenhet, men att deremot å landet, der näringsättet egentligen bestode i jordbruk, fastigheten eller jorden vore brukarens förnämsta egendom, den der således åt honom eller hans slägt borde förvaras.

För egen del vill Utskottet allenast tillägga, att om man, med Utskottet på sätt ofvan, erkänner, att våra äktenskapsförords- och boskilnadslagar icke äro nog verksamma att skydda hustruns egendom mot ödeläggelse genom missbruk af mannens målsmansrätt, så synes ännu ett skäl förefinnas att bibehålla det stadgande, hvarigenom åtminstone förekommes, att hustruns före äktenskapet innehafda eller under äktenskapet ärfda jordafastighet gifves till spillo; samt slutligen att, derest makarne vilja med hvarandra dela hela sin förmögenhet, en utväg dertill står dem öppen genom begagnande af testamentsrätten, hvilken, på sätt motionären erinrat, icke gör skilnad emellan jordafastighet och lösegendom; hemställande Utskottet på dessa skäl värdsamligen.

att Herr Hörnfeldts nu berörda motion ej må till vidare åtgärd föränleda.

Stockholm den 11 Februari 1867.

På Utskottets vägnar:

ERIC SPARRE.

Reservationer:

af Herr *Faxe*, med tillkännagifvande, att han visserligen icke ansåg en sådan inskränkning i mannens målsmansrätt, som Herr Hierta föreslagit, i allmänhet vara på något sätt vådlig eller sårande för den rådande uppfattningen af det inbördes förhållandet emellan makarne, men på grund af hvad för öfrigt inom Utskottet emot motionen blifvit erinradt, jemväl för sin del afstyrkte bifall å densamma;

af Herr *von Gegerfelt*: »I anledning af den vid Riksdagen 1862—1863 framställda motionen i enahanda syfte som den ifrågavarande, har Lag-Utskottet, med förklarande att densamma vore förtjent af synnerlig uppmärksamhet, vidare yttrat: att det ej sällan inträffade att mannen på grund af sin målsmansrätt för hustrun tillintetgjorde alla frukterna af hennes sträfvanden för deras gemensamma bästa, hvilket ej ens i afseende på den egendom hustrun i boet infört kunde enligt nu gällande lag förekommas genom äktenskapsförord, helst derigenom väl kunde bestämmas att mannen ej skulle hafva giftorätt i den eller den egendomen, men intet derutöver och, så länge han hade förvaltningen deraf om händer, så länge hans målsmansrätt öfver egendomen, när den ej utgjordes af fast egendom vore lika oinskränkt som öfver makarnes samfälda egendom, gjorde äktenskapsförordet ej mycket gagn: att det dessutom måste anses obilligt och origtigt samt i de flesta fall för hustrun förödmjukande att hon, då hon i boet infört egendom och möjligen såsom myndig före äktenskapet fått råda deröver, genom äktenskapet blefve beröfvad denna rättighet och komme att i fråga om äfven den minsta utgift bero af mannens godfinnande: att det äfven någon gång kunde hända att hon finge lida brist på det nödvändigaste under det mannen förlösade hennes egendom: samt att detta missförhållande kunde i väsendtlig mån afhjelpas, om det genom äktenskapsförord finge bestämmas icke allenast i hvad mån giftorätt i makarnes egendom skulle för dem ega rum, utan äfven att från mannens målsmanskap undantogs den egendom hvori han ej egde giftorätt eller någon del deraf.

På

På dessa skäl, hvilkas giltighet, efter mitt omdöme, icke i någon hufvudsaklig mån förringas genom de anmärkningar Lag-Utskottet i sitt nu afgifna betänkande mot det väckta förslaget framställt, anser jag mig böra tillstyrka bifall till motionen och i sådant hänseende föreslå:

att Riksdagen måtte för sin del besluta den af motionären föreslagna förändrade lydelse af 8 Kap. 1 § och 9 Kap. 1 § Giftermålsbalken».

Häri har Herr *von Möller* instämt.

Af Herr *Lemchen*: »Behofvet, att icke säga nödvändigheten af någon inskränkning i mannens målsmansrätt för hustrun ådagaläggas af dagliga erfarenheten eller de ofta förekommande olyckliga äktenskap. i hvilka mannen genom missbruk af målsmanskapet förorsakat oenighet och fattigdom, till och med verkligt elände; och jag förmår icke fatta huru man kan påstå, såsom jag hört i Lag-Utskottet, att äktenskapets lycka äfventyras och att dess sedliga ändamål, — makarnes inbördes hjälp och sträfvan till egen förbättring och afkomlingars kristliga uppfostran, — motverkas genom en sådan inskränkning. Mig förefaller det verkligen orimligt att antaga ett sådant äfventyr och en sådan påföljd såsom sannolika, om icke gifna, i fall, på sätt nu är föreslaget lagen godkände ett före äktenskapet frivilligt uppgjortt aftal, som tillerkände hustrun rättighet, att, om sådant i framtiden skulle finnas nödigt, främtaga mannen hans eljest nästan oinskränkta magt att förstöra och förskingra hennes enskilda egendom.

Om, på sätt Utskottet i sitt betänkande antyder, motionären föreslagit, att »såsom regel införa rättigheten att emellan makar dela förvaltningen af de gemensamma angelägenheterna», skulle äfven jag hafva afstyrkt förslaget, men här är ju icke fråga om annat än att, såsom ett undantag från allmänna stadgandet i lagen om mannens målsmansrätt, bereda hustrun möjlighet att för eget och sina barns nödiga behof rädda sin enskilda egendom eller någon del deraf, i fall fara är för handen att den eljest genom mannens oskicklighet eller slösaktighet förskingras.

De lagliga utvägar, som i detta hänseende nu finnas, nemligen boskilnad eller mannens ställande under förmynderskap, äro kostsamma, leda sällan till målet och kunna nästan aldrig vidtagas förr än det är för sent.

Utskottet har förklarar sig hafva saknat »grundlagsenlig anledning», att föreslå ändring i andra lagrum än dem, som nämnas i motionen; men då Lag-Utskottet, enligt 53 § Regeringsformen, har att *utarbета* de från Kamrarne remitterade förslag till civil-, kriminal- och kyrkolagarnes förbättring, anser jag Utskottet hafva egt både rättighet och skyldighet att, om Utskottet eljest funnit skäl tillstyrka bifall åt motionen, äfven föreslå ändring i de lagrum som hafva sammanhang med dem. motionären uppgifvit. I öfverensstämmelse med denna åsigt har Lag-Utskottet också förfarit vid föregående riksdagar.

Med åberopande i öfrigt af de skäl, som finnas anförda i Lag-Utskottets vid 1862—1863 årens riksdag afgifna Betänkande N:o 79, angående en af Herr Hierta då väckt likartad motion, får jag vördsamt hemställa,

om icke denna fråga må visas åter till Lag-Utskottet, med uppdrag att utarbета och till Riksdagens pröfning framlemna förslag till ändring af 8 Kap. 1 §, 9 Kap. 1 § Giftermålsbalken samt öfriga dermed sammanhängande lagrum i det syfte, Herr Hiertas nu väckta motion omfattar.»

Med Herr Lemchen har Herr *Bovin* instämt.

Herr *Grenander* har anmält, att han icke inom Utskottet deltagit i behandlingen af detta ärende.